

MIGRÁCIÓS SZEMLE

2021-es globális trendek a lakóhelyeiket kényszerből elhagyókra vonatkozóan – UNHCR-jelentés

Legújabb Migrációs Szemlénk a lakóhelyeiket kényszerből elhagyó emberekre vonatkozó, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) által kiadott jelentést mutatja be. A legfrissebb Global Trends jelentés a 2021. januártól 2021. decemberig tartó időszakot tükrözi.

[Global Trends – Forced Displacement in 2021. UNHCR, 2022. június 16.](#)

Bevezetés

Az UNHCR Global Trends jelentése a legfontosabb statisztikai adatokat közli a menekültek, menedékkérők, belső menekültek, lakhelyükre visszatérők és hontalanok számát illetően világszerte. A jelentés évente egyszer jelenik meg, és mindig az előző év adatait tükrözi. A számadatok a kormányok, a nem kormányzati szervezetek és az UNHCR által közzétett statisztikákon alapulnak.

Az orosz-ukrán háború miatt 2022. június 16-áig több mint 7,3 millió¹ ukrán állampolgár hagyta el a hazáját. Ez az egyik legnagyobb menekültválság a második világháború óta, és minden bizonnyal a leggyorsabb is. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy az Ukrajnából elmenekült embereket túlnyomórészt magas jövedelmű európai országok fogadják be. Az Európai Unió tagállamai átmeneti védelmi státuszt is felajánlottak számukra, és több mint 2,8 millió menekült regisztrált az efféle programokra. Kijelenthető, hogy a jelentésben vizsgált – nem Ukrajnából származó – menekültek rosszabb körülményekkel szembesülnek. Példának okáért a hazájukat elhagyni kényszerült embereket súlyosan érinti az élelmiszeri válság, számos menekült, menedékkérő és belső menekült küzd a családja élelmiszerrel. Világszerte a belső menekültek 82%-a, a külföldre menekültek és menedékkérők 67%-a élelmiszeri válsággal küzdő országokból származott 2021-ben. Emigrálásuk azonban nem feltétlenül jelentett megoldást, mivel a menekültek és menedékkérők mintegy 40%-át élelmiszeri válság sújtotta országokban fogadták. A COVID-19 elleni védőoltások beadása terén is egyértelmű a méltányossági hiány. 2022 márciusáig a világszerte beadott 10,9 milliárd adagnak mindössze 1 százalékát adták be alacsony jövedelmű országokban. Ez azt jelenti, hogy világszerte 2,8 milliárd ember még mindig arra vár, hogy megkapja az első oltást.

¹ Ez a szám időközben átlépte a 8,4 millió főt. Lásd: UNHCR, 2022.

A lakóhelyeiket kényszerből elhagyókra vonatkozó legfrissebb adatok

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) legújabb jelentésében közli, hogy 2021 végén 89,3 millió ember² kényszerült lakóhelyének elhagyására világszerte, akik az üldöztetés, a konfliktusok, az erőszak, a klímaváltozás, az emberi jogok megsértése vagy a közrendet súlyosan megzavaró események miatt indultak útnak. Ezen belül:

- 27,1 millióan menekültek,
 - ebből 21,3 millió menekült az UNHCR mandátuma alatt és
 - 5,8 millió palesztinai menekült az UNRWA³ mandátuma alatt,
- 53,2 millióan belső menekültek,
- 4,6 millióan menedékkérők és
- 4,4 millióan külföldre telepített venezuelaiak.

A jelentésben szereplő hat témakör

1. Globális, kényszer miatti lakhelyelhagyás

A folyamatban lévő és újonnan kialakult konfliktusok fűtik a kényszmigrációt az egész világon. Például az etiópiai Tigráj régióban folyó konfliktus következtében legalább 2,5 millióan kényszerültek lakóhelyük elhagyására országukon belül, és közülük mintegy 1,5 millióan tértek vissza otthonaikba az év során. Afganisztánban Kabul tálibok általi 2021 augusztusi megszállása az országon belüli, valamint a szomszédos országokba történő migrációhoz vezetett. A belső menekültek száma folytatólagosan már 15. éve nő, annak ellenére, hogy az év során több mint 790 000 afgán tért vissza lakhelyére. A Kongói Demokratikus Köztársaságban, Nigériában, Dél-Szudánban, Szudánban, a Szíriai Arab Köztársaságban és Jemenben 100-500 ezerrel nőtt a lakóhelyüket elhagyni kényszerülők száma 2021-ben.

Az éghajlatváltozás migrációra gyakorolt hatása sem elhanyagolható. Csak 2021-ben mintegy 23 millió ember kényszerült elhagyni saját hazáját a szélsőséges időjárási körülmények, például árvizek, viharok és aszályok miatt. A becslések szerint ez a szám megsokszorozódhat a következő évtizedekben.

2. Nemzetközi menekültek

² 2022 júniusában ez a szám már átlépte a drámai 100 milliós határt, amihez az orosz-ukrán konfliktus is jelentősen hozzájárult.

³ UNRWA: az Egyesült Nemzetek Segélyező és Munkaügyi Hivatala.

Az év folyamán a menekültek száma világszerte a 2020-as 20,7-ről 21,3 millióra nőtt 2021 végére, ami több mint kétszerese az egy évtizeddel ezelőtti 10,5 milliúnak. Ugyanebben az időszakban a külföldre kényszerült venezuelaiak száma is emelkedett, 3,9 millióról 4,4 millióra. Az év során 794 100 személy részesült nemzetközi védelemben egyéni (494 900) vagy csoportos (299 200) alapon. Ez ugyan valamivel több, mint 2020-ban (765 200), de lényegesen a COVID-19 előtti, 2019-es 952 800 fős szint alatt marad.

Törökország 2021-ben is a világ legnagyobb menekülteket befogadó országa maradt: a 2021-es év végén több mint 3,8 millió menekült élt ott, ami a globálisan határokon túlra kényszerült emberek 15 százaléka. Őt követi Kolumbia 1,8 millió, Uganda 1,5 millió, majd Pakisztán több mint 1,4 millió fővel. Németország volt az európai Unió legnagyobb menekültfogadó országa, 1,3 millió menekülttel (5 százalék).

1. ábra *A menekültek száma a befogadó országok szerint.* (Forrás: Global Trends – Forced Displacement in 2021. UNHCR; a szerző saját szerkesztése)

Az amerikai kontinensen több mint 5,1 millió, lakóhelyét elhagyni kényszerült embert regisztráltak, akiknek 86 százaléka venezuelai volt. A lakóhelyüket elhagyni kényszerült venezuelaiak számának meredek növekedése okozza az amerikai kontinensen elért 11 százalékos (524 000) növekedés nagy részét.

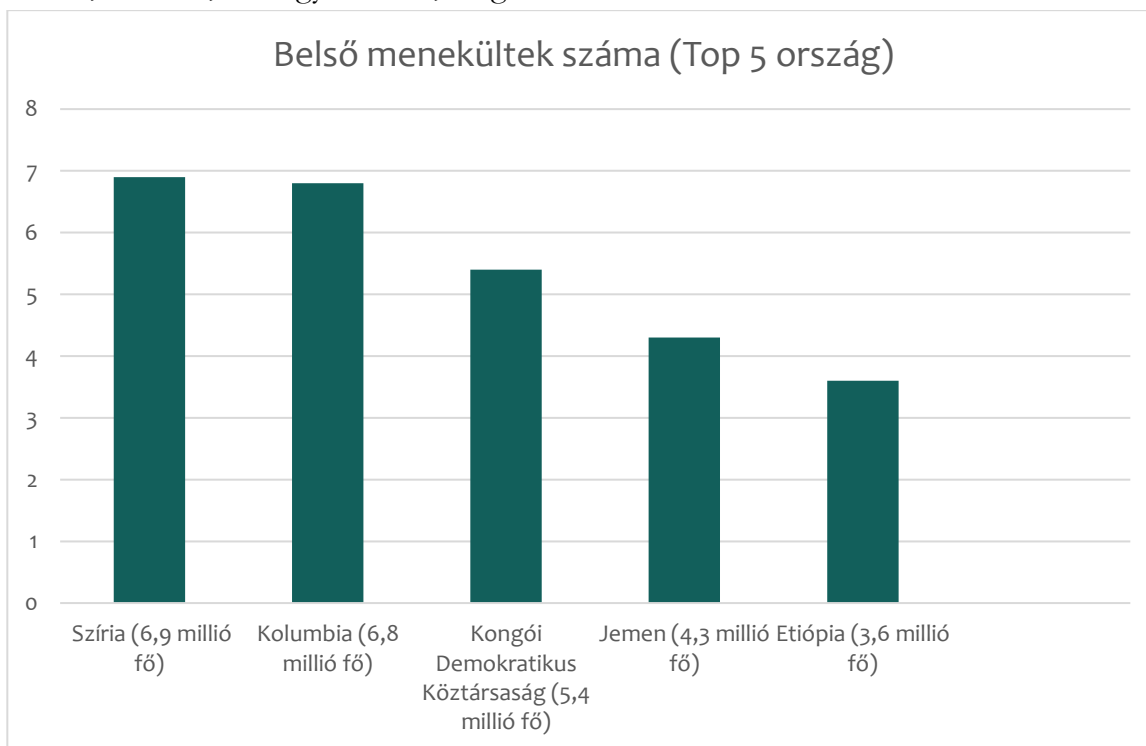
A szubszaharai Afrika régióban több mint 4,7 millió nemzetközi menekült volt 2021 végén, mintegy 206 000 emberrel (5%-kal) több, mint 2020-ban. A világ összes menekültjének egyötödét ez a régió fogadja, akik túlnyomórészt csak három országban: Ugandában (1,5 millió), Szudánban (1,1 millió) és Etiópiában (821 300) élnek.

2021-ben 138 400 fővel nőtt a menekültek száma Ázsiában és a csendes-óceáni térségben, ami így elérte a 4,2 milliót, a világ menekültnépségének 16%-át. A legnagyobb változást

Pakisztánban tapasztalhatjuk. Az év során mintegy 108 000 Pakisztánba menekült afgánt regisztrált az UNHCR (Pakisztánban megközelítőleg 1,5 millió menekült él). Pakisztán után Banglades (918 900) és az Iráni Iszlám Köztársaság (798 300) adott otthont 2021-ben a legtöbb menekültnek a régión belül.

3. Belső menekültek

A fegyveres konfliktusok, az állandósult erőszak vagy az emberi jogok megsértése miatt lakóhelyüket elhagyni kényszerült, de saját országukon belül maradó emberek teszik ki a menekültek legnagyobb részét, ugyanis ők alkotják a lakóhelyüket elhagyni kényszerült emberek mintegy 60%-át. Világszerte az elmúlt tíz évből kilencben emelkedett a belső menekültek száma, és a 2012-es 17,7 millióról közel háromszorosára, 51,3 millióra nőtt 2021-ben, ami a valaha feljegyzett legmagasabb érték. 2021 végén továbbra is Szíria, Kolumbia, a Kongói Demokratikus Köztársaság, Jemen, Etiópia és Afganisztán adott otthont a világ legtöbb belső menekültjének. Szíriában a több mint tíz éve tartó konfliktus miatt milliók hagyták el lakóhelyeiket kényszerből, és telepedtek le az ország más régióiban. 2021 végén a becslések szerint ez a szegmens 6,9 millió főt tett ki. Ez azt jelenti, hogy 2021 végén az országban maradt szíriaiak több mint egyharmada belső menekült volt. Kolumbiában az év végén ez a szám 6,8 millió, míg a Kongói Demokratikus Köztársaságban 5,4 milliót főt tett ki. Továbbá Jemenben 2021 végén több mint 4,3 millió ember élt belső menekültként, ami 7 százalékos növekedést jelent az előző évhez képest. Afganisztánban ez a szám 2021 végén elérte a 3,5 milliót, ami egy 15 éves, megszakítás nélkül növekvő tendenciát mutat.

2. ábra A top 5 ország a belső menekültek számát tekintve (Forrás: Global Trends – Forced Displacement in 2021. UNHCR; a szerző saját szerkesztése)

4. Menekültügyi trendek

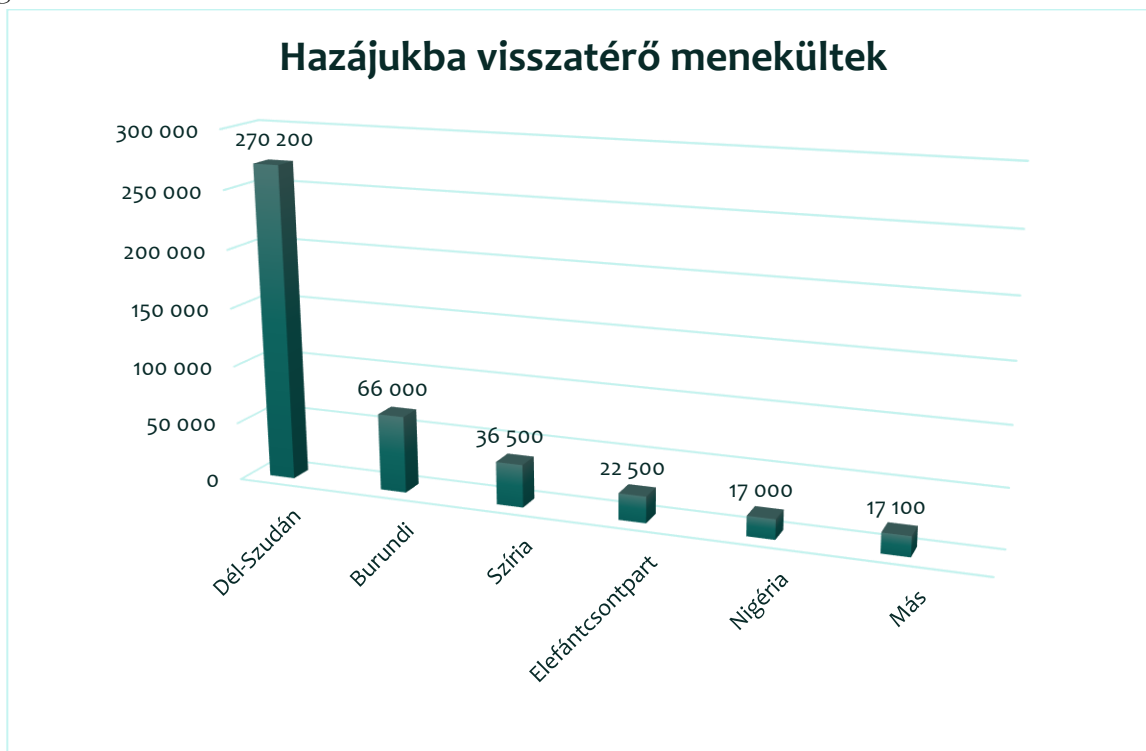
A menekültstátusz meghatározása az a folyamat, amelynek során a kormányok vagy az UNHCR megállapítja, hogy a nemzetközi védelmet kérő személy menekültnek minősül-e a nemzeti, regionális vagy nemzetközi jog értelmében. A menekültstátusz megadható egyénileg vagy csoportosan. A csoportos elismerésre leggyakrabban akkor kerül sor, ha egy származási országban olyan nyilvánvaló, objektív körülmények állnak fenn, amelyek arra utalnak, hogy az onnan elvándorolt személyek többsége valószínűleg menekült. A legtöbb esetben a csoportos alapon menekültstátuszt szerző egyéneket közvetlenül menekültként veszik nyilvántartásba, szemben az egyéni elismeréssel, amikor az egyént először menedékkérőként regisztrálják. 2021-ben a különböző államok és az UNHCR együttesen mintegy 1,7 millió egyéni menedékkérelmet regisztrált 155 országban, 35 százalékkal többet, mint 2020-ban (1,3 millió). A kérelmek összesített száma azonban jóval a COVID-19 előtti szint alatt maradt (például: 2,2 millió volt 2019-ben és 2,1 millió 2018-ban). A 2021-es általános növekedés az azt megelőző évhez képest magában foglalja a menedékkérelmek nagymértékű növekedését Németországban, Mexikóban, a Kongói Demokratikus Köztársaságban és Costa Ricában. A 2021-es év során több mint egymillió személynek döntöttek egyéni menekültkérelméről, valamivel többnek, mint 2020-ban. Mintegy 494 900 ember kapott menekült vagy egyéb védelmi státuszt 149 országban, míg 519 200-at elutasítottak. Ezenkívül mintegy 299 200 személy jutott nemzetközi védelmi státuszhoz csoportos eljárások révén, valamivel kevesebb, mint 2020-ban (305 500).

5. Megoldások

Ahogy új krízisek jelennek meg és fokozódnak, a meglévők pedig újra fellángolnak vagy megoldatlanok maradnak, egyre nagyobb szükség van tartós megoldásokra. Az UNHCR egyik stratégiai prioritása olyan tartós megoldások támogatása, amelyek lehetővé teszik a menekültek számára, hogy újjáépíthessék életüket, valamint biztonságban és méltóságban élhessenek. A tartós megoldások hagyományosan magukban foglalják az önkéntes hazatelepülést, a helyi integrációt és a harmadik országba történő áttelepítést. A legtöbb menekült számára az lenne a preferált megoldás, ha szabad és körültekintő döntés alapján visszatérhetnének saját hazájukba, hogy véget vethessenek ideiglenes menekültstátuszuknak. Ennek megvalósításához elengedhetetlen a politikai stabilitás és a gazdasági lehetőségek biztosítása. Annak érdekében, hogy a visszatérések fenntarthatók legyenek, az UNHCR és a nemzetközi közösség arra törekszenek, hogy kedvező feltételeket tudjanak kialakítani a menekültek származási országaiban.

2021-ben 71%-kal nőtt az önkéntes hazatelepülés és 429 300 menekült tért vissza származási országába. 2021-ben a visszatérő menekültek közel kétharmada Dél-Szudánba érkezett, összesen 270 200 ember, ami azért is érdekes, mert az országban uralkodó súlyos

humanitárius helyzet miatt még korántsem szűnt meg az elvándorlás. A dél-szudáni menekültek többnyire Ugandából (180 400), Szudánból (44 200) és Etiópiából (28 200) tértek vissza. A Dél-Szudánba való visszatéréseket azonban nehéz ellenőrizni, mivel általában önkéntesen szerveződnek, és az információkhoz való hozzáférés lehetősége korlátozott a régióban.

3. ábra A hazájukba visszatérő menekültek száma. (Forrás: Global Trends – Forced Displacement in 2021. UNHCR; a szerző saját szerkesztése)

Az áttelepítés kulcsfontosságú védelmi eszköz és megoldás, valamint az UNHCR alapokmánya által előírt alapvető tevékenység, amely segít megvédeni a legkiszolgáltatottabb menekülteket, akiknek konkrét vagy sürgős kockázatokkal kell szembenézniük. Az UNHCR által 2021-ben az államokhoz benyújtott összes ügy 86%-a kínzás és/vagy erőszak túlélőire, jogi és fizikai védelemre szoruló személyekre, valamint különösen kiszolgáltatott nőkre és lányokra vonatkozott. 2021-ben Kanada volt a legnagyobb befogadója az áttelepített menekülteknek (20 400 fő). A Kanadába érkező áttelepített menekültek elsősorban Afganisztánból (6 100), Szíriából (4 200) és Eritreából (3 700) érkeztek. Az Amerikai Egyesült Államok 13 700 menekültet fogadott be (43%-kal többet, mint 2020-ban), akik főként a Kongói Demokratikus Köztársaságból (5 200), Szíriából (2 000) és Szudánból (1 100) érkeztek. Svédország a harmadik ebben az összehasonlításban, ugyanis 6 700 áttelepített menekültet fogadott, főként Szíriából (2 600) és Afganisztánból (1 600).

Ami a hosszútávú integrációt illeti, 2021-ben a becslések szerint 161 különböző származási országból 56 700 menekült kapott állampolgárságot 23 befogadó országban. Ez kétharmados növekedést jelent a 2020-as évhez képest, és visszaállt a pandémia előtti szintre (2019-ben ez a szám 55 000 volt).

6. Hontalan emberek

A becslések szerint világszerte több mint 4,3 millió ember volt hontalan 2021 végén. Közös bennük, hogy egyetlen állam sem ismeri el állampolgárságukat. A hontalanok gyakran nem juthatnak hozzá az alapvető szolgáltatásokhoz és nem élvezhetik az alapvető jogokat, beleértve az oktatáshoz vagy az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, hivatalos munkavállalást vagy éppen a választásokon való részvételt. A kormányoktól és más forrásokból származó információkon – például az UNHCR és partnerei által 96 országra vonatkozó kvantitatív és kvalitatív tanulmányokon – alapuló becslés 158 200 fős növekedést mutat a 2020-as adatokhoz képest. A növekedést több tényező okozta. Először is bizonyos országok először becsülték meg és jelentették le a hontalan népességre vonatkozó adatokat, pl. Uganda (67 000 fő) és Ruanda (9 500 fő). Másodsor, javult a regisztráció és a lefedettség azokban az országokban, ahol már volt nyilvántartott hontalan lakosság. Harmadszor, a növekedés kis hányada annak köszönhető, hogy sok új gyermek látta meg a napvilágot hontalanként, ami felhívja a figyelmet a gyermekkori hontalanság megelőzésének és megszüntetésének fontosságára.

Összegzés

2021 végén világszerte 89,3 millió volt azoknak a száma, akik a konfliktusok, az erőszak, az üldöztetéstől való félelem és az emberi jogok megsértése miatt kényszerültek otthonaik elhagyására. Ez több mint kétszerese annak a 42,7 millió embernek, akik egy évtizeddel korábban kényszerültek lakóhelyeiket elhagyni, és a legmagasabb szám a második világháború óta. Fontos kérdés, hogy miképpen lehetne biztosítani a menekültek visszaköltözését. Mert, ha az akarat meg is van erre (például 10-ből 7 szíriai, akiket többnyire szomszédos országokban fogadtak, abban reménykedik, hogy a jövőben visszatérhet Szíriába), a folyamatos bizonytalanság, valamint a megélhetés vagy lakhatás hiánya miatt nehezen elképzelhető, hogy nagyszámú menekült térjen haza. Pedig az elemzések szerint, ha néhány kulcsfontosságú helyen tartós békét tudnának kialakítani, akkor a globális menekültek száma a felére, körülbelül 10 millióra csökkenhetne, amely szinten két évtizeddel ezelőtt is állt. Azonban, ha a folyamatban lévő konfliktusok megoldatlanok maradnak, és nem sikerül megakadályozni újabbak kirobbanását, akkor a huszonegyedik században egyre többen kerülnek majd kritikus helyzetbe és tovább fog növekedni a menekülésre kényszerülők száma.

A szemlézett publikáció nem feltétlenül tükrözi a Migrációkutató Intézet munkatársainak álláspontját.

Felhasznált forrás:

UNHCR (2022): Ukraine Refugee Situation. Forrás:
<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (Megtekintve: 2022.07.04.)